

emotivních zážitků přineseme i použitelné zkušenosti a znalosti, jež nám pomohou čelit náročným výzvám současného světa. Místa, která nás zpomalí, poskytnou pevnou půdu pod nohama a vytvoří prostor pro (sebe)reflexi, potřebujeme.

Kamil Činátl

NA PRŮSEČÍKU PUBLIC HISTORY A DIGITAL HUMANITIES

Mark TEBEAU – Serge NOIRET – Gerben ZAAGSMA (edd.), *Handbook of Digital Public History*, Boston, De Gruyter Oldenbourg, 2022, 564 s., ISBN 978-3-11-043922-9, e-ISBN 978-3-11-043029-5

Žijeme v digitální době. Od vynálezu prvního počítače pokročil vývoj digitálních technologií mnohonásobně vpřed — dnes již ovlivňují lidskou společnost snad na všech úrovních. Digitální obrat způsobil částečný odklon od tradičních médií a obohatil vědecké oblasti o faktor participující veřejnosti. Obory jako dějiny ve veřejném prostoru (dále public history) se začaly věnovat vztahům akademického prostředí a laického publika. Digitální humanitní vědy (dále digital humanities) i public history charakterizuje zejména interdisciplinární přístup vnášející do hry nejen nové možnosti, ale také problémy s vymečováním jejich pole působnosti. Jak náročné asi potom musí být stanovení hranic disciplíny, která kombinuje přístupy obou těchto směrů?

Vznik publikace *Handbook of Digital Public History* podnítila snaha stanovit takovou definici nově vznikajícího odvětví/oboru/specializace digital public history (dále DPH), která by dokázala alespoň nějaký čas obstát v proměnlivém digitálním světě. K naplnění této vize přizvali editoři nejen historiky/čky nejrůznějšího odborného zaměření (soudobé dějiny, orální historie, medievalistika), ale i knihovníky/ce, archiváře/ky, odborníky/ce na informační technologie a teorii informace, edukátory/ky i pracovníky/ce muzeí. Výsledný zdánlivě nesourodý celek bezmála padesáti esejů propojila snaha všech autorů a autorek sledovat v příslušných textech mimo vlastní téma i vliv digitálních technologií na změny v celých oborech a sledovat zkoumané problematiky v kontextu rozsáhlého pole protínajících se zájmů a činností digital humanities, digitální historické vědy (digital history) a public history.

Kromě této unifikující myšlenky napomohlo přehlednosti příručky také uspořádání esejů do čtyř částí. Texty oddílu *Historiography* pak mimo historiografické základy DPH tematizují rovněž pojmy jako crowdsourcing či sdílená autorita a promyšlené možnosti a omezení otevřeného přístupu (open access). Část *Contexts* postihuje alespoň některé z kontextů z obecných souvislostí, v rámci nichž se odehrává praxe DPH — archivy, muzea, ochrana památek. Sekce *Best Practices* klade důraz především na konkrétní případy proměny praxe public history vlivem digitálních technologií. I proto tvoří skupinu příslušných textů především případové studie zabývající se takovými digitálními fenomény, jako jsou virtuální archivy, digitální mapy, počítačové hry nebo kyberpamátníky. Na nutnost určité úrovně technologických dovedností v praxi DPH upozorňuje kapitola *Technology, Media, Data and Metadata*. Nezaměřuje

se však tolik na popisy fungování konkrétních nástrojů, jako spíše na představení obecných možností konceptuální a praktické aplikace technologií — systémů pro správu obsahu (CMS), geografického informačního systému (GIS) nebo užití infografiky pro komunikaci výsledků vědeckého bádání.

Za hlavní nedostatek považují (a editoři toto pochybení v úvodu příručky sami připouštějí), že ani jednotlivé eseje, ani příručka jako celek příliš nereflektují otázku komercializace. Částečně se jí sice dotknou texty věnované počítačovým hrám nebo nejrůznějším druhům softwarů, přesto jde z mého pohledu o faktor často natolik modifikující výslednou podobu DPH projektů, že by si zasloužil samostatnou kapitolu. Zároveň je třeba upozornit, že zvláště oddíl zaměřený více na technologické aspekty DPH (*Technology, Media, Data and Metadata*) vyžaduje od svých čtenářů a čtenářek alespoň částečnou orientaci v tématu. Žádná či jen povrchní obeznámenost (případ autorky této recenze) může u některých esejů zásadně ovlivnit možnosti porozumění. Celkově je ale třeba přiznat, že eseje počítají spíše se čtenářkami a čtenáři, pro něž je pole DPH novou zkušeností, a proto je třeba jim demonstrovat hlavně funkčnost přístupů DPH. I vzhledem k omezenému (přibližně desetistránkovému) prostoru se proto texty v drtivé většině spoléhají převážně na vstřícný jazyk a omezení nutné teorie ve prospěch praktických příkladů. Role příručky coby inspirativního výchozího bodu je navíc posílena i o doplňující soupisy základní literatury k tématu a odkazy na všechny uvedené webové stránky a další digitální projekty.

Rovněž je třeba vyzdvihnout, že praktické postřehy k jednotlivým projektům v oddíle *Best Practices* nejsou předkládány z nezúčastněné, nýbrž často autorské či jinak angažované pozice. Je pak vysoce pravděpodobné, že právě praktické hledisko probudí u čtenářek a čtenářů zájem o otázky DPH. Osobně mě takto nadchl esej *Learning Public History by Doing Public History*, v němž profesor Mills Kelly vytýká americkým univerzitám, že studenti programu public history často neobstojí v praxi, protože během studia povětšinou nemají příležitost vytvořit cokoli, co by komunikovalo s jiným než akademickým publikem. Svou kritiku dokládá i vlastní kladnou zkušeností z vedení kurzu zaměřeného právě na DPH. Ačkoli šlo tehdy v případě všech zapsaných studentek a studentů o vůbec první zkušenost s projektem podobného typu, vytvořila skupina nejen fyzickou prezentaci tématu historie Apalačské stezky na chodbě univerzity, ale i rozsáhlé webové zázemí obsahující archiv a výsledky studentského výzkumu zpracované formou výstav (dostupné na: <https://appalachian-trailhistory.org>). Za nadměru inspirativní považují rovněž úvahy o vztahu minulosti a přítomnosti ve virtuálním prostředí (zejména Facebooku) sociologa Marcella Ravveduta v eseji *Past and Present in Digital Public History*.

Celkově soudím, že příručka *Handbook of Digital Public History* může českým čtenářům a čtenářkám posloužit zejména jako bohatý zdroj inspirace. Přestože nepřináší „tvrdou“ definici oboru DPH, celek esejů dostatečně dokazuje, že digitální technologie přináší do akademického prostředí nové možnosti výzkumu a prezentování výsledků směrem k veřejnosti a že jádro DPH tvoří neustálé hledání cest, jak skrze digitální prostředí zapojit laickou veřejnost do procesu utváření sdílené historické vědomosti. Jak totiž v úvodu svého eseje *As Seen through Smartphones — An Evolution of Historic Information Embedment* píše Brett Oppegaard: „Ti, kdo se chtějí vzdělávat v historii, k tomu také chtějí využít jimi upřednostňované způsoby a média. Občas to

znamená číst si knihu v pohodlném křesle u krbu. Ale někdy — zejména nyní, v době smartphonů — se okamžiky smysluplného dozvídání se o historii mohou odehrát prostě kdekoli. A tomu se musí historici přizpůsobit“ (překlad MK).

Markéta Kupcová

12. sjezd českých historiků. Profesionální setkání historiček a historiků České republiky, Ústí nad Labem, 20.-22. září 2022

V pořadí již dvanácté setkání české (československé) historické obce se konalo v kampusu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Během necelých tří dnů si historičky a historičky mohli vybrat z devíti hlavních zasedání a čtyřiceti kongresových panelů. „V rámci přípravy ústeckého sjezdu jsme se snažili vytvořit program reagující na nejaktuálnější badatelská témata, nově formulované či zatím nepříliš frekvencované badatelské výzvy i témata s mezioborovými přesahy historického výzkumu, včetně problematiky související se vzděláváním a popularizací historie.“¹ Jak se cíl pořadatelů podařilo naplnit? Výběr konkrétních panelů představuje různorodost témat a odpovídá profesionálnímu zaměření autorek a autora.

GENDEROVÉ SVĚTY V ČESKÉM 20. STOLETÍ

Součástí panelu *Genderové světy v českém 20. století* byl i příspěvek historičky Pavly Plaché nazvaný *Ženské zkušenosti z věznění v koncentračním táboře Ravensbrück — vzpomínky Hany Šebetovské-Houskové*. Pavla Plachá se tematice věnuje dlouhodobě, což dokládá také její publikace zaměřená na osudy českých vězeňkyň v Ravensbrücku s názvem *Zpřetrhané životy* (Praha 2021).² Konferenční výstup vycházel ze vzpomínek výše jmenované Hany Šebetovské-Houskové na její tříletý pobyt v tomto koncentračním táboře. Na svědectví politické vězeňkyně a táborové ošetřovatelky autorka popsala a doložila přístup nacistické moci k tamějším ženským trestankyním, jež byly v táboře týrány a zneužívány — jak sexuálně, tak v podobě nařízených interrupcí, sterilizací apod. P. Plachá citlivě, ale současně objektivně otevřela problematiku sexualizovaného násilí a s ním spojených traumat, s nimiž se tyto ženy musely po zbytek života potýkat.

Za zmínku stojí také další z výstupů tohoto panelu, jež přednesl Stanislav Holubec, který se zabýval českou političkou Luisou Landovou-Štychovou v příspěvku *Proměny české političky první poloviny 20. století: ženství jako identita, stereotyp a performativní akt*. Autor na osobnosti Landové-Štychové, jejímž životním osudům se hlouběji věnuje v publikaci *Nešťastná revolucionářka* (Praha 2021),³ prezentoval především

1 Program 12. sjezdu českých historiků, Ústí nad Labem 2022, s. 9.

2 Pavla PLACHÁ, *Zpřetrhané životy. Československé ženy v nacistickém koncentračním táboře Ravensbrück v letech 1939–1945*, Praha 2021.

3 Stanislav HOLUBEC, *Nešťastná revolucionářka. Myslenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*, Praha 2021.